

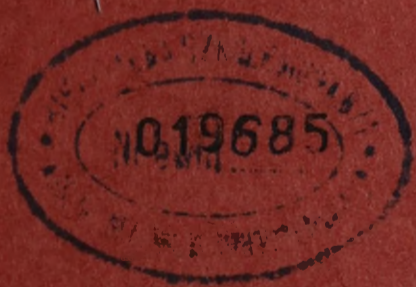
AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
 im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA TAKTYKI TYŁÓW

Do użytku
 Egz. Nr.....

plk dr W. WÓJTOWICZ

**WŁAŚCIWOŚCI ZABEZPIECZENIA
 TYŁOWEGO DYWIZJI W POCZĄTKOWYM
 OKRESIE WOJNY**

WÓJTOWICZ
 BIBLIOTEKI SZTABU GENERALNEGO
 KATEDRY TAKTYKI TYŁÓW
 37673

WARSZAWA

LIPIEC

1972

145

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA TAKTYKI TYŁÓW

Do użytku
biblioteczny

~~XXXXXXXXXX~~
1

Egz. Nr.....

plk dr W. WÓJTOWICZ

WŁAŚCIWOŚCI ZABEZPIECZENIA TYŁOWEGO DYWIZJI W POCZĄTKOWYM OKRESIE WOJNY

WÓJTOWICZ
BIBLIOTEKI SZTABU GENERALNEGO
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. Broni K. Świerczewskiego
37673

WARSZAWA

LIPIEC

1972

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

im. gen. broni K. Świerczewskiego

KATEDRA TAKTYKI TYŁÓW

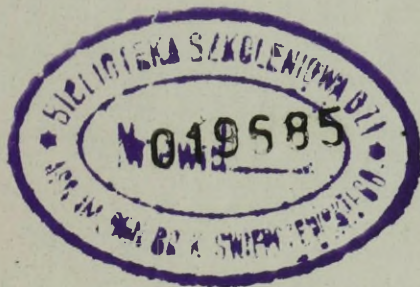
Do użytku
służbowego

Egz.nr...

1

płk dr W. WÓJTOWICZ

WŁAŚCIWOŚCI ZABEZPIECZENIA TYŁOWEGO DYWIZJI W POCZĄTKOWYM
OKRESIE WOJNY

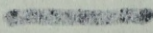
ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOW
KAD. SZTABU GENERALNE
im. gen. broni K. Świerczewskiego
37673

WARSZAWA

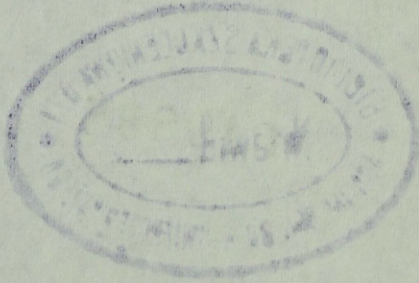
lipiec

1972 rok

Do
stubs

1

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. Includes a small handwritten mark resembling an 'x' or a checkmark.

- I. Cechy charakterystyczne początkowego okresu wojny i ich wpływ na prowadzenie działań bojowych oraz na materiałowe, techniczne i medyczne zabezpieczenie wojsk. 5
- II. Przedsięwzięcia realizowane w okresie pokoju w celu utrzymania tyłów taktycznych w gotowości do pracy na wypadek wojny. 7
- III. Zabezpieczenie materiałowe, techniczne i medyczne oraz organizacja tyłów dywizji w działaniach bojowych prowadzonych w początkowym okresie wojny. . . 16

- I. Opis charakterystycznych postaw i sposobów myślenia w tym względzie na podstawie badań i obserwacji przeprowadzonych w latach 1930-1935.
- II. Przesłanki i warunki, które przyczyniły się do powstania i rozwoju tej postawy w latach 1930-1935.
- III. Znaczenie i wpływ tej postawy na rozwój myślenia i nauki w latach 1930-1935.

I. Cechy charakterystyczne początkowego okresu wojny i ich wpływ na prowadzenie działań bojowych oraz na materiałowe, techniczne i medyczne zabezpieczenie wojsk.

We współczesnym piśmiennictwie wojskowym wiele uwagi poświęca się początkowemu okresowi wojny, którego znaczenie szczególnie w warunkach wojny jądrowej ogromnie wzrosło.

Treścią początkowego okresu wojny będzie zazwyczaj prowadzenie działań bojowych przez wszystkie rodzaje sił zbrojnych dla osiągnięcia bliższych celów strategicznych. Czas jego trwania może się równać okresowi, w ciągu którego wspomniane cele strategiczne zostaną osiągnięte, a więc może być zależny od charakteru wspomnianych celów, od warunków wybuchu wojny, od przebiegu mobilizacji, sposobu rozwijania sił zbrojnych i od wielu innych czynników i warunków. Stąd też trudno i nie zawsze jest możliwe ściśle określenie czasu jego trwania.

Broń masowego rażenia stwarza warunki, w których można zadać siłom zbrojnym, a nawet gospodarce danego państwa ogromne straty w ludziach i w środkach materiałowych, dezorganizując zaplecze, opóźniając realizację przedsięwzięć mobilizacyjnych i komplikując planowe rozwijanie sił zbrojnych.

W wypadku rozpoczęcia działań wojennych przez naszych potencjalnych przeciwników, głównym celem sił zbrojnych naszego obozu w początkowym okresie wojny będzie odparowanie uderzeń nieprzyjaciela w celu zerwania agresywnych jego zamiarów, przejęcie inicjatywy i w konsekwencji przejście do działań zaczepnych na zasadniczych kierunkach strategicznych.

W początkowym okresie wojny nie wykluczona jest również możliwość przejścia wojsk do obrony na poszczególnych kierunkach, co może mieć miejsce szczególnie wtedy, kiedy zaistnieje niesprzyjająca sytuacja dla prowadzenia działań zaczepnych. W tych wypadkach wojska w strefie przygranicznej będą aktywnymi działaniami bojowymi razić zgrupowania nieprzyjaciela, nie dopuszczając do przerwania obrony, a następnie - po podejściu sił z głębi - przejdą do zdecydowanego natarcia.

W wypadku masowego wykorzystania broni jądrowej /w pierwszym i w następnych kolejnych uderzeniach/ mogą powstać

obszerne strefy skażeń promieniotwórczych /na przykład na szerokich przeszkodach wodnych/, których pokonanie związane będzie z pewnymi trudnościami. W tych wypadkach skażone odcinki terenu będą mogły być pokonane przez szybkie przemarsze wojsk pancernych na kierunkach o najmniejszym stopniu natężenia promieniowania oraz przez obchodzenie stref skażeń promieniotwórczych. Związki taktyczne i oddziały przegrupowując się z głębi kraju w obszar wyjściowy działań wykonują marsze na duże odległości na etatowych środkach transportu, bądź koleją lub sposobem kombinowanym. W wyjątkowo sprzyjających okolicznościach niektóre jednostki wojskowe mogą być przerzucone transportem lotniczym. W szeregu wypadkach marsze mogą się odbywać w warunkach braku niezbędnego zabezpieczenia drogowego.

Z warunków i charakteru początkowego okresu wojny, a także z różnorodnych form i sposobów działań bojowych wojsk w tym okresie wypływają właściwości materiałowego, technicznego i medycznego zabezpieczenia oraz organizacji tyłów dywizji /DZ, DPanc/. W pierwszych dwóch dniach ze względu na późniejsze terminy osiągania gotowości przez tyły armijne zabezpieczenie tyłowe związków taktycznych dokonuje się w oparciu o własną bazę tyłową. Stąd też oddziały i pododdziały tyłowe dywizji wchodzące w skład armii pierwszego rzutu frontu w okresie pokoju są ukompletowane stanem osobowym i sprzętem według etatu czasu wojennego a wysokość zapasów materiałowych odpowiada normom zapasów ruchomych; zapasy te utrzymywane są w okresie pokoju na środkach transportowych.

Druga wojna światowa dostarczyła wiele przykładów niewłaściwego pod tym względem przygotowania wojsk. Na przykład w Armii Radzieckiej szereg związków taktycznych znajdujących się w strefie przygranicznej nie było do czasu rozpoczęcia wojny ukompletowane według etatu wojennego i nie posiadało nawet kompletnych zapasów ruchomych. Niedostateczna ilość tary na paliwo i niski stopień ukompletowania jednostek transportowych były powodem tego, że korpusy zmechanizowane już na drugi - trzeci dzień działań bojowych zaczęły odczuwać brak armunicji i paliwa.

Brak w początkowym okresie wojny tyłów armijnych i tyłów frontowych powoduje, że związki taktyczne pokrywają swoje

potrzeby materiałowe z różnych źródeł, do których można zaliczyć: zapasy oddziałów i związków taktycznych znajdujące się w miejscach stałej dyslokacji, zapasy stacjonarnych składów rejonowych lub okręgowych, zapasy składów urzędu rezerw państwowych oraz zapasy składów wojskowych państw Układu Warszawskiego. Z tego samego powodu, to jest z braku tyłów armijnych dowóz środków materiałowych z wyżej podanych źródeł odbywa się z zasady transportem dywizji.

Z ograniczonych możliwości tyłów operacyjnych w początkowym okresie wojny wpływają również poważne trudności w zabezpieczeniu wojsk pod względem medycznym i technicznym. Oddziały i pododdziały remontowe i medyczne oddziałów i związków taktycznych zmuszone są wykonywać prace remontowe i leczniczo-ewakuacyjne w zwiększonym zakresie. Zarówno ewakuacja techniczna jak i medyczna z oddziałów dywizji odbywa się w zasadzie transportem własnym do stacjonarnych zakładów leczniczych i remontowych, zarówno wojskowych, jak i cywilnych.

Prowadzenie działań bojowych na samodzielnych kierunkach i przy otwartych skrzydłach, stosowanie przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia oraz przerzucanie na tyły naszych wojsk grup dywersyjno-rozpoznawczych stwarza dla pracy tyłów poważne zagrożenie. Dlatego też w tym okresie szczególną uwagę zwraca się na zapewnienie odpowiedniej obrony i ochrony tyłów.

Trudności, na jakie mogą napotykać tyły taktyczne w początkowym okresie wojny, pogłębiają się również przez to, że oddziały i pododdziały tyłowe oraz organa dowodzenia tyłami dopiero gromadzą doświadczenia w zakresie tyłowego zabezpieczenia wojsk. Można bowiem przypuszczać, że praktyka działań bojowych wniesie zasadnicze korekty do istniejących w okresie pokoju regulaminów, instrukcji i wszelkich ustaleń.

II. Przedsięwzięcia realizowane w okresie pokoju w celu utrzymania tyłów taktycznych w gotowości do pracy na wypadek wojny

Mając na uwadze właściwości początkowego okresu wojny utrzymuje się w okresie pokojowym odpowiednią ilość związków taktycznych, które są w stanie w ciągu kilku godzin osiągnąć pełną

gotowość bojową i przystąpić do wykonania postawionych przed nimi zadań. W tym czasie inne oddziały i związki taktyczne w późniejszych terminach prowadzą prace mobilizacyjne.

Wszystkie przedsięwzięcia realizowane w okresie pokoju dla utrzymania tyłów w stałej gotowości są dokładnie zaplanowane, przy czym cała uwaga organów dowodzenia tyłami skierowana jest na maksymalne skrócenie czasu potrzebnego na doprowadzenie tyłów do pełnej gotowości bojowej, na sprawny przebieg alarmu pododdziałów i oddziałów bojowych oraz na szybkie ich wyprowadzenie do rejonów alarmowych i z kolei do rejonów wyjściowych działań.

W dywizjach i w pułkach skadrowanych zaplanowany jest cały kompleks przedsięwzięć mających na celu zabezpieczenie tyłowe osiagania gotowości bojowej przez oddziały i związek taktyczny w całości.

Proces osiagania gotowości bojowej będzie przebiegał w różny sposób w zależności od tego, czy będą wprowadzane kolejne stany gotowości bojowej czy też po ogłoszeniu alarmu będą wykonywane wszystkie czynności związane z osiaganiem pełnej gotowości bojowej /bez jakiegoś okresu wstępnego/.

Na osiaganie gotowości bojowej przez dywizję mają wpływ takie czynniki jak: - stan moralno-polityczny i dyscyplina wojsk;

- stan wykszolenia bojowego, politycznego i specjalistycznego;
- stan ukończenia i wyposażenia oddziałów i pododdziałów;
- stan techniczny sprzętu i wyposażenia;
- warunki oraz możliwości zabezpieczenia tyłowego procesów osiagania gotowości bojowej wojsk;
- warunki dyslokacji oddziałów dywizji;
- zakres prac związanych z uzupełnieniem oddziałów i pododdziałów dywizji do etatów czasu "W";
- warunki magazynowania środków materiałowych;
- stopień przygotowania dowództw, sztabów oraz organów dowodzenia tyłami do kierowania procesami osiagania gotowości bojowej wojsk.

Dla bardziej sprawnego przeprowadzenia czynności związanych z osiągnięciem gotowości bojowej zostały wprowadzone następujące okresy:

- stan podwyższonej gotowości bojowej;
- stan pełnej gotowości bojowej.

Pierwszy z tych okresów zapewnia wykonanie szeregu prac, które z kolei stwarzają warunki do szybkiego osiągnięcia stanu pełnej gotowości bojowej.

Ze względu na czas oraz warunki, w jakich przebiega praca tyłów, zadania zabezpieczenia tyłowego wojsk dzielą się na:

- zadania okresu pokojowego;
- zadania okresu podwyższonej gotowości bojowej wojsk;
- zadania okresu pełnej gotowości bojowej wojsk.

Jednym z podstawowych czynników umożliwiających sprawne osiaganie gotowości bojowej jest właściwe przygotowanie w czasie pokoju zabezpieczenia tyłowego oddziałów i pododdziałów dywizji. Przed tyłami dywizji w tym okresie stoją następujące zadania:

- zaplanowanie potrzeb materiałowych i ustalenie sposobu ich pokrycia;
- zgromadzenie zapasów materiałowych, sprzętu i wyposażenia, odpowiednie zmagazynowanie jego oraz dokonywanie okresowej wymiany;
- przygotowanie magazynów i składnic do masowego wydawania środków materiałowych przez: zorganizowanie odpowiedniej ilości punktów wydawania zapasów, zapewnienie mechanizacji prac przeładunkowych, właściwe rozstawienie samochodów batalionu zaopatrzenia z załadowanymi nań zapasami /w dywizjach rozwiniętych/;
- zorganizowanie i przeprowadzenie szkolenia w pododdziałach i oddziałach tyłowych oraz w organach dowodzenia tyłami.   jednostkom;

Wprowadzenie do systemu mobilizacyjnego okresu podwyższonej gotowości bojowej wojsk pozwoliło na wcześniejsze wykonanie wielu czynności prac - i czasochłonnych, a to z kolei umożliwiło bardziej sprawne zabezpieczenie tyłowe osiaganie gotowości bojowej wojsk.

Do czynności wykonywanych przez tyły w tym okresie zalicza się:

- uaktualnienie dokumentacji materiałowej oraz organizacyjno-tyłowej;
- przygotowanie zapasów do wydania jednostkom wojskowym lub przemieszczenia ich do rejonów alarmowych;
- rozkonserwowanie sprzętu przeznaczonego do wydania jednostkom;
- przyspieszenie wykonawstwa remontów sprzętu znajdującego się w zakładach naprawczych;
- powołanie żołnierzy rezerwy oraz środków transportowych z gospodarki narodowej dla uzupełnienia stanów jednostek wojskowych zgodnie z etatem czasu "W";
- przygotowanie służb tyłowych do pracy w warunkach polowych;
- przeprowadzenie rekonesansu rejonów alarmowych i rejonów zbiorów oraz dróg dojazdu do tych rejonów;
- prowadzenie szkolenia w pododdziałach i oddziałach tyłowych oraz zajęć zrywających z organami dowodzenia i kierowania tyłami;
- kontrolowanie działalności oraz okazywanie pomocy tyłowym organom oddziałów dywizji, służbom tyłowym oraz oddziałom tyłowym.

Zadania te wykonuje się w ścisłym współdziałaniu z szefami i dowódcami rodzajów wojsk i służb dywizji. W tym okresie zwraca się szczególną uwagę na terminowość wykonawstwa zaplanowanych prac.

Tak więc, w każdej dywizji i pułku powinien być opracowany plan zabezpieczenia tyłowego osiągania gotowości bojowej, który ujmuje następujące zagadnienia:

- zadania tyłów, określenie wykonawców, terminy realizacji tych zadań;
- obowiązki osób funkcyjnych uszeregowane chronologicznie zgodnie z terminami ich realizacji;
- sposób powiadamiania i zbiórki stanu osobowego tyłów oraz działalność tyłów w czasie alarmu bojowego;
- sposób doprowadzenia do stanu gotowości technicznej transportu samochodowego i innego sprzętu technicznego tyłów;

- sposób wydania z magazynu rakiet, amunicji, paliwa, żywności i innego sprzętu oraz sposób załadunku tego sprzętu i materiałów na środki transportowe, wyznaczenie sił i środków do załadunku, określenie źródeł zaopatrywania;
- sposób wyjścia tyłów do rejonu alarmowego lub do rejonu wyjściowego działań;
- rozmieszczenie tyłów w rejonie /wyjściowym/ alarmowym;
- sposób organizacji obrony i ochrony tyłów ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia skrytości i działania tyłów;
- utrzymywanie ciągłego i trwałego dowodzenia tyłami po ogłoszeniu alarmu bojowego.

Opracowując plan osiągnięcia gotowości bojowej zastępca dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia powinien ustalić: sposób ogłoszenia alarmu bojowego i doprowadzenia zadań do każdego żołnierza tyłów oraz sposób wyprowadzenia oddziałów i pododdziałów tyłowych do rejonów alarmowych w miarę uzyskiwania przez nie gotowości. Do planu opracowanego w postaci tekstualnej załącza się mapę z naniesionymi elementami organizacji tyłów i organizacji dowodzenia tyłami.

W każdej dywizji i pułku opracowuje się plan załadowania i wywozu zapasów ruchomych oraz środków materiałowych i sprzętu przeznaczonego dla jednostek mobilizowanych. W planie tym uwzględnia się następujące zagadnienia:

- z jakiego pododdziału wydziela się transport i żołnierzy do prac przeładunkowych;
- czas i miejsce ich przybycia;
- terminy i miejsce wywozu sprzętu i środków materiałowych.

Aby opracowane w okresie pokoju plany mogły być realne, muszą być systematycznie sprawdzane w czasie alarmów ćwiczebnych. Poza tym plany te i kalkulacje powinny być systematycznie aktualizowane, stosownie do zachodzących zmian w składzie bojowym i ilościowym oddziałów /pododdziałów/ oraz stosownie do zmian w dyslokacji jednostek.

Zadania tyłów związane z osiąganiem gotowości bojowej tyły mogą realizować zarówno w rejonie stałej dyslokacji oraz w rejonach alarmowych.

Do zadań tyłów wykonywanych w rejonie stałej dyslokacji zalicza się:

- przeformowanie organów dowodzenia tyłami dywizji zgodnie z obsadą czasu "W";
- pobieranie przez oddziały dywizji zapasów dla uzupełnienia stanów materiałowych wojsk zgodnie z należnościami czasu "W";
- przygotowanie zapasów oraz samochodów batalionu zapatrzania do przesunięcia do rejonu alarmowego;
- przejście w służbach z gospodarki rozliczeniowej na gospodarkę materiałową;
- przekazanie grupom komend garnizonu obiektów koszarowych, warsztatów i magazynów;
- rozwiązanie umów o pracę z grupą pracowników cywilnych administracji wojskowej;
- wyprowadzenie oddziałów tyłowych do rejonów alarmowych.

W rejonie alarmowym przed tyłami dywizji stoją następujące zadania:

- rozmieszczenie tyłów dywizji oraz zorganizowanie ich obrony, ochrony i osłony;
- wyznaczenie dróg dowozu i ewakuacji oraz zorganizowanie regulacji ruchu na nich w rejonie rozmieszczenia tyłów;
- zorganizowanie dowodzenia tyłami;
- zorganizowanie zabezpieczenia tyłowego oddziałów dywizji w oparciu o garnizonową bazę tyłową;
- dalsze szkolenie i zgrywanie organów dowodzenia tyłami oraz oddziałów tyłowych dywizji;
- kontrola stanu zabezpieczenia tyłowego oddziałów dywizji.

W wypadku gdy po ogłoszeniu alarmu bojowego dywizja wykonuje marsz na dużą odległość, to dla zwiększenia przebiegu pojazdów oprócz zapasów ruchomych utrzymuje się przy sprzęcie zapasy doraźne.

Aby uniknąć opóźnień przy zabezpieczeniu stanu osobowego w gorącą strawę, kuchnie polowe wyposażane są w odpowiedni sprzęt kuchenny, a licząc się z tym, że znaczna część kuchen polowych utrzymywana jest zwykle w zapasach nienaruszalnych, konieczne jest zaplanowanie oczyszczenia powierzchni kotłów z środków konserwacji /smarów/.

Amunicja, indywidualne opatrunki, plecaki, obuwie i odzież oraz inny niezbędny sprzęt i oporządzenie przygotowywane są do natychmiastowego wydania. Na sprzęt i środki materiałowe pobierane przez pododdziały na wypadek alarmu bojowego przygotowuje się zawczasu wykazy i asygnaty w celu usprawnienia procesu zdawania i przyjmowania środków materiałowych i sprzętu.

W zakresie zabezpieczenia medycznego zaplanowane są przedsięwzięcia mające na celu ewakuację chorych z izb chorych do rejonowych lub okręgowych szpitali wojskowych lub do szpitali cywilnych. Poza tym powinno być zaplanowane udzielanie pomocy medycznej porażonym i chorym w czasie osiągnięcia przez dywizję gotowości bojowej. Dla zapewnienia odpowiednich warunków pracy w czasie działań bojowych zawczasu przygotowuje się komplety lekarstw, opatrunków, zestawów medycznych oraz innego niezbędnego wyposażenia.

W okresie zimowym, dla ogrzewania stanu osobowego i osłony przed opadami atmosferycznymi, w każdej kompanii /baterii/ przygotowuje się po 2-3 namioty z piecykami oraz niezbędny zapas opału.

Dla zapewnienia właściwych warunków pracy na punktach dowodzenia /SD i TSD/ oraz na punktach medycznych przygotowuje się środki oświetlenia oraz polowy sprzęt i namioty

W celu zwiększenia zdolności pokonywania terenu przez transport /szczególnie w czasie wiosennych i jesiennych roztopów oraz w zimie/ samochody wyposaża się w liny holownicze, łańcuchy przeciwślizgowe oraz w skrzynie z piaskiem. Dla okrywania ładunków i maskowania przewożonych środków materiałowych każdy samochód wyposażony jest w plandekę i siatkę maskowniczą. Kabiny kierowców są uszczelniane /fabrycznie lub środkami podręcznymi/.

Do przewiezienia w rejon alarmowy przygotowuje się również umundurowanie i oporządzenie. Cały ten sprzęt utrzymuje się w specjalnie przygotowanych do tego celu skrzyniach lub pojemnikach w gotowości do szybkiego załadowania na środki transportowe.

Do pracy sztabowej w warunkach polowych przygotowuje się mapy o odpowiedniej nomenklaturze, komplety przyborów i materiałów kancelaryjnych, regulaminy, instrukcje, tabele rozmównicze i sygnałowe itp.

Wszystkie zapasy środków materiałowych przygotowane do zabrania do rejonu alarmowego powinny być co pewien okres czasu odświeżane.

Na sprzęt i środki materiałowe przeznaczone do wydania ze składu przygotowuje się asygnaty /rozdzielniki/, a w służbie żywnościowej również i jadłospisy odpowiednio do asortymentu przechowywanych środków żywnościowych.

W dywizjach o stałej gotowości bojowej wyznacza się dla oddziałów i pododdziałów tyłowych z zasady dwa rejonny. Jeden z nich rzeczywisty, utrzymywany w tajemnicy, a drugi rejon ćwiczebny wykorzystywany dla różnego rodzaju przedsięwzięć szkoleniowych.

W dywizjach skadrowanych rejonny alarmowe są jednocześnie rejonami mobilizacji. W rejonach tych przygotowuje się miejsca przyjęcia rezerwistów, rejonny przyjęcia sprzętu technicznego i zapasy środków materiałowych oraz przewiduje się również niezbędne warunki do prowadzenia szkolenia bojowego i specjalistycznego.

Z rejonami alarmowymi jednostek wojskowych i ich tyłów zapoznany jest ograniczony krąg osób na przykład: zastępca dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia, kwatermistrz i szef służb technicznych, a w wypadkach koniecznych również dowódcy oddziałów lub pododdziałów tyłowych.

Dla ukrycia stanu osobowego, sprzętu technicznego i zapasów materiałowych wykorzystuje się ochronne właściwości terenu, a po zajęciu tego rejonu przygotowuje się szczeliny przeciwlotnicze. Należy pamiętać również o odpowiednim rozśrodkowaniu oddziałów i pododdziałów tyłowych. W miarę możli-

wości rejony te powinny leżeć w pobliżu dróg przyszłego przegrupowania jednostek do rejonu wyjściowego działań. Kolumny tyłowe zazwyczaj rozmieszczamy wzdłuż dróg, co zapewnia jednostkom tyłowym szybkie opuszczenie danego rejonu i wyjście na marszrutę.

W okresie pokojowym mając na względzie przemarsz wojsk oraz ich tyłów do rejonów alarmowych oraz przegrupowanie do rejonu wyjściowego działań, powinno zwracać się uwagę na utrzymanie dróg i mostów w stanie pełnej przejezdności. Oprócz przewidywanych i przygotowanych do tego celu zasadniczych dróg i przepraw przewiduje się również marszrutę zapasową, objazdy trudnych do pokonania odcinków dróg i dużych miast oraz ważnych węzłów komunikacyjnych.

Miejsca rozmieszczenia tyłowych stanowisk dowodzenia zarówno w rejonie alarmowym, jak i na przewidywanych rubieżach rozwinięcia wojsk powinny być z góry przygotowane odpowiednio do zaplanowanych uprzednio wariantów działania bojowego wojsk.

W wypadku kiedy dywizja po ogłoszeniu alarmu bojowego nie zajmuje rejonu alarmowego a bezpośrednio przegrupowuje się do rejonu wyjściowego działań, powinno być z góry ustalone:

- miejsce oddziałów i pododdziałów tyłowych w kolumnie marszowej dywizji i sposób ich przesunięcia;
- zorganizowanie oddziału zabezpieczenia ruchu, który by zapewnił również jednostkom tyłowym przemarsz w trudnych warunkach terenowych i w wypadku dużych zniszczeń i skażeń;
- zabezpieczenie materiałowe, techniczne i medyczne wojsk, jak i samych tyłów oraz obronę i ochronę tyłów w czasie marszu.

Przy wykonywaniu dalekich przemarszów, zarówno dywizyjny, jak i pułkowy transport z zapasami paliwa rozśrodkowuje się wzdłuż kolumny, co usprawnia proces uzupełniania paliwa w pojazdach mechanicznych.

Mając na uwadze właściwości zabezpieczenia materiałowego wojsk w początkowym okresie wojny, to jest konieczność pokrycia zwiększonych potrzeb materiałowych związanych z prze-

grupowaniem wojsk na duże odległości, możliwość opóźnienia mobilizacji i rozwinięcia tyłów szczebli operacyjnych oraz zniszczenia komunikacji, w każdym związku taktycznym i oddzia-
le gromadzi się dodatkowo zapasy /amunicji/ paliwa i żywności,
a w wyjątkowych wypadkach również i innego rodzaju zaopatrze-
nia, które by zapewniły wprowadzenie jednostek wojskowych do
działań bojowych z pełnymi zapasami ruchomymi. Doraźne zapasy
wynoszą : benzyny - 0,25 jn, oleju dla transporterów - 0,25 jn
i oleju dla wozów bojowych - 0,5 jn, żywności - 2 rdz.

Sprawne wykonanie prac załadowczych wymaga przygotowania
odpowiedniego sprzętu przeładunkowego, przenośnego oświetlenia
oraz zwiększenia do maksimum frontu załadowczego.

Późniejsze terminy osiągnięcia gotowości bojowej przez
oddziały i związki tyłowe szczebli operacyjnych powodują, że
w początkowym okresie wojny szczególnego znaczenia nabiera wy-
korzystanie miejscowych źródeł dla zaspokojenia potrzeb ma-
teriałowych wojsk. Z tego też względu w szkoleniu kadr tyło-
wych należy przewidzieć studium przyszłego teatru działań wo-
jennych. Wszystkie zagadnienia zabezpieczenia tyłowego wojsk
powinny być uzgodnione z organami tyłowymi wojsk sojuszni-
czych, które mogą współdziałać /udzielać pomocy/ przy zabezpie-
czeniu wprowadzenia naszych wojsk do walki.

III. Zabezpieczenie materiałowe, techniczne i medyczne oraz organizacja tyłów dywizji w działaniach bojowych prowa- dzonych w początkowym okresie wojny.

W początkowym okresie wojny dywizja /DZ, DPanc/ będzie
prowadzić działania bojowe z zasady w szerokim pasie i na sa-
modzielnych kierunkach. Działania obronne mogą być prowadzone
dla osłony rozwinięcia sił głównych armii oraz dla odparcia
uderzeń nieprzyjaciela, który zdołał uprzedzić nasze wojska w
rozwinięciu swoich sił głównych. Zarówno w natarciu, jak i w
obronie zabezpieczenie tyłowe powinno być dostosowane do cha-
rakteru wykonywanych zadań bojowych.

1. Zabezpieczenie materiałowe

W wypadku przejścia dywizji do natarcia prawdopodobnie
największe zużycie amunicji będzie w czasie przełamywania

przygotowanych rubieży obronnych nieprzyjaciela oraz dla odparcia i załamania kontrataków nieprzyjaciela.

Przeciętne zużycie amunicji może wynosić w ciągu doby: amunicji strzeleckiej, artylerii i moździerzy do 0,5 jo, amunicji przeciwlotniczej raketowej, czołgowej do 1 jo.

Zużycie paliwa będzie się kształtować w zależności od głębokości zadań operacyjnych /dobowych/ oraz od warunków terenowych.

W obronie wysokość zużycia środków materiałowych może być podobna. Jednakże w tego rodzaju działaniach istnieje konieczność utrzymywania również zapasów doraźnych na wypadek odejścia na kolejne głębiej położone rubieże obronne lub dla zabezpieczenia walki w okrążeniu.

Uzupełnienie zużywanych przez dywizję środków materiałowych odbywać się może z wytypowanych składów okręgów, ze skadnie rejonowych oraz ze składu urzędu rezerw państwowych zarówno naszego kraju, jak i państw Układu Warszawskiego oraz z czołówki materiałowych WBOK. Mogą również mieć miejsce wypadki, że uzupełnienie środków materiałowych odbywać się będzie z miejsc stałej dyslokacji związków taktycznych i oddziałów. Oprócz wyżej podanych źródeł zaopatrywania potrzeby materiałowe wojsk mogą być pokrywane ze składów wojsk ochrony pogranicza, a w wypadkach obrony wybrzeża lub podczas natarcia wzdłuż wybrzeża ze składów marynarki wojennej. Często, źródłem zaopatrywania może być zdobycz wojenna lub zasoby miejscowe.

W większości wypadków, środki materiałowe będą dowożone transportem dywizji i pułków, do czasu podejścia do rejonu działań batalionów samochodowo-transportowych armii, wspomaganym przez inne dostępne środki transportu /kolejowy, wodny i powietrzny/.

W początkowym okresie wojny w rejonach przygranicznych mogą przemieszczać się znaczne ilości ludności miejscowej, co może stworzyć poważne trudności w realizacji dowozu środków materiałowych i zakłócić planowy ruch kolumn wojskowych. Jednocześnie nieprzyjacieli w tym okresie przez działanie grup dywersyjno-rozpoznawczych może dążyć do dezorganizowania sieci komunikacyjnej w rejonach tyłowych.

2. Zabezpieczenie techniczne

W organizacji zabezpieczenia technicznego wojsk w działaniach bojowych początkowego okresu wojny główną uwagę zwraca się na remont sprzętu technicznego wymagającego najmniejszego nakładu pracy, a więc wykonywanie remontu bieżącego. Czołgi, samochody i inne pojazdy, których naprawa wymaga znacznej ilości czasu /wykonania remontu średniego i głównego/ ześrodkowuje się w wyznaczonych miejscach w celu przekazania ich oddziałom rem.-ewak. armii i frontu, które przybędą do tego rejonu za 1-2 dni.

3. Zabezpieczenie medyczne

Sam charakter działań bojowych, a szczególnie możliwość stosowania przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia, stanowi groźbę powstawania znacznych strat sanitarnych.

Porażeni wobec niemożliwości ewakuacji ich do Bazy Szpitalnej Frontu /w tym okresie nie będzie jeszcze rozwinięta/, powinni być kierowani do wojskowych szpitali rejonowych lub okręgowych, lub też do szpitali cywilnych zarówno położonych na terytorium naszego kraju lub państwa sojuszniczego.

W tych wypadkach, gdy ramie ewakuacji będzie duże /ponad 50 km/, porażeni będą przewożeni transportem dywizji i pułków do wyznaczonych przez armię miejsc /na przykład do miejsc przeładunku dowożonych do dywizji środków materiałowych/, gdzie będą ładowani na powracający z dowozu transport /okręgu wojskowego lub transport organów OTK/ i ewakuowani do szpitali rozmieszczonych na terytorium państw zaprzyjaźnionych. W takich wypadkach nie wykluczone jest również i to, że przy powstaniu znacznych strat sanitarnych, ranni i porażeni będą ześrodkowani w określonych rejonach /np. w miejscach w minimalnym bodajby stopniu adaptowanych do tych celów: szkołach, internatach/, a dla pomocy medycznej tym porażonym oraz dla ich obsługi trzeba będzie wydzielić ze składu pododdziałów i oddziałów medycznych pułków i dywizji odpowiednią ilość personelu i środków materiałowych.

Opiekę nad tymi porażonymi przejmą szpitale frontowe po przyjęciu ich w rejon działań operacyjnych wojsk.

4. Organizacja tyłów

W działaniach bojowych początkowego okresu wojny tyły pułków i dywizji, podobnie jak w normalnych warunkach, pracować będą na krótkich przystankach, przesuwając się w ślad za wojskami.

Przesuwanie oddziałów i pododdziałów tyłowych odbywać się będzie z zasady za głównymi siłami dywizji /pułków/ po istniejących i wykorzystywanych przez wojska drogach.

Pełne rozwijanie oddziałów i pododdziałów tyłowych będzie występować najczęściej przy odpięciu kontrataków nieprzyjaciela, przy pokonywaniu jego przygotowanych i silnie broniących rubieży oraz w punktach przeładunku dostarczanych do dywizji środków materiałowych.

Należy jednak podkreślić, że ze względu na otwarte skrzydła wojsk oraz z powodu szeroko stosowanej w tym okresie przez nieprzyjaciela działalności dywersyjno-rozpoznawczej oraz braku odpowiednio silnych własnych odwodów, znacznie wzrasta zagrożenie tyłów. W tych warunkach tyły pułków i dywizji powinny być maksymalnie przybliżone do ugrupowania bojowego, pracując pod jego bezpośrednim przykryciem. W tych warunkach dla zabezpieczenia normalnej pracy tyłom, trzeba będzie często wydzielać również silne ubezpieczenia bojowe.

5. Dowodzenie tyłami

Manewrowy charakter działań bojowych oraz złożoność zabezpieczenia tyłowego wojsk stawiają przed organami dowodzenia tyłami oraz przed dowódcą i sztabem dywizji /pułku/ szczególne wymagania w zakresie organizacji ciągłego dowodzenia tyłami oraz przejawiania inicjatywy w rozwiązywaniu tych zagadnień.

W czasie prowadzenia działań bojowych, zarówno w natarciu jak i w obronie, powstanie potrzeba dokonywania szerokiego manewru siłami i środkami tyłów, przy czym manewr ten trzeba będzie wykonywać w bardzo ograniczonym czasie. W tym okresie działań dowodzenie tyłami realizuje się z zasady za pomocą krótkich ustnych zarządzeń wydawanych stosownie do zachodzących zmian w sytuacji bojowej i tyłowej wojsk.

Dla zapewnienia nieprzerwanego napływu informacji o sytuacji bojowej i o decyzjach podejmowanych przez dowódcę, celowe

jest, aby na SD znajdował się oficer - przedstawiciel TSD dywizji /pułku/, z odpowiednimi środkami łączności.

Należy podkreślić, że ze względu na bardzo trudne warunki pracy tyłów w tym okresie oraz ze względu na brak doświadczenia w pracy stanu osobowego tyłów, większe znaczenie niż w normalnych warunkach będzie mieć styczność osobista kwatermistrza dywizji /pułku/ z szefami służb /szefami zaopatrzenia/ i z dowódcami oddziałów i pododdziałów tyłowych w celu udzielenia im praktycznej pomocy i kontroli wydawanych zarządzeń.

Wydrukowano w 50 egz.

Egz. nr 1-50 B.T.
Wyk.płk Wójtowicz
Druk.Cz.B.dn.26.07.1972r.
Nr ks.01120/02194/WW
Kor.M.E.

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
Im. gen. broni K. Świerczewskiego

673 673

